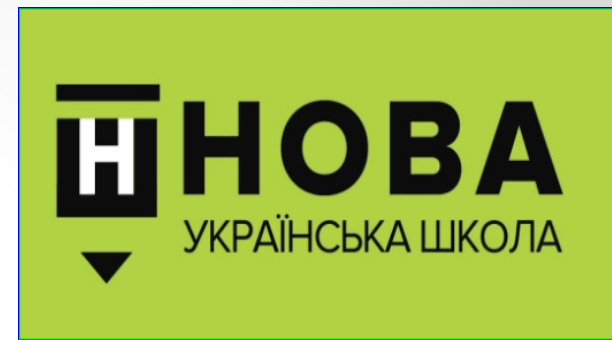


# АКЦЕНТИ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ



Кравчинська Тетяна Сергіївна,  
кандидат педагогічних наук,  
доцент кафедри філософії і освіти  
дорослих ЦПО ДВНЗ «Університет  
менеджменту освіти» НАПН України



- 1. Теоретичний рівень дослідження громадянської компетентності.
- 2. Корисні джерела.
- 3. Термінологічне упорядкування.
- 4. Комплекс завдань для формування громадянської компетентності педагога Нової української школи.



# 1. Теоретичний

- Сушинський О. І. доктор наук з державного управління, професор, перший заступник директора ЛРІДУ Національної академії державного управління при Президентові України.
- «Українськість – це приналежність до громадянської нації де у центрі є саме українець-громадянин, який відповідальний у відповідальних громаді, нації, державі. Де сутністю загальної концепції відповідальності є вимір відповідності компетентності та компетенції, тобто – діянь громадянина, громади, нації, держави нормам права» (Сушинський, 2014).

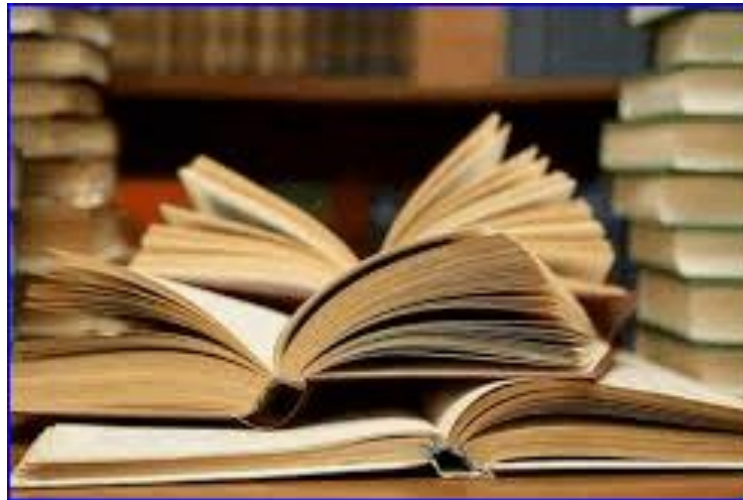


- • Яблонський В. М. кандидат історичних наук, доцент, перший заступник директора Національного інституту стратегічних досліджень.
- «Підвищення рівня громадянської освіти населення є одним із пріоритетів Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016–2020 роки» (Яблонський, 2018).
- МОН України оприлюднило для обговорення стратегію розвитку громадянської освіти до 2022 року.

Проекти Стратегії та плану заходів з її реалізації відповідають Концепції розвитку громадянської освіти в Україні, що базується на необхідності створення сприятливих умов для формування та розвитку громадянських компетентностей людини на всіх рівнях освіти та у в усіх складниках, що дасть змогу громадянам краще розуміти та реалізовувати свої права в умовах демократії, відповідально ставитись до своїх прав та обов'язків, брати активну участь у суспільно-політичних процесах, а також усвідомлено забезпечувати захист, утвердження та розвиток демократії.

**Пропозиції можна надсилати до 10 квітня 2019 р.**

- • Серед українських науковців питанням громадянської освіти займаються О.П.Дем'янчук (Дем'янчук, 2001), С.Ф.Клепко (Клепко, 2002), О.І.Пометун (Пометун, 2005), О.В.Сухомлинська (Сухомлинська, 1999) та ін.



## 2. Корисні джерела

- Корисні джерела, систематизовані Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В.О.Сухомлинського НАПН України
- <http://dnspb.gov.ua/ua/>

### **Гід з громадянської освіти в Україні /**

наук.-допом. бібліогр. покажч. / АПН України, ДНПБ України, Донец. шк. прав людини;  
[упоряд.: Пономаренко Л. О., Ніколюк Л. І., Черняєва Г. К., Березкіна В. В., Дуральська Н. Ю.;  
наук. ред.: Рогова П. І., Рагозін М. П.;  
наук. консультант Чорна К. І.; рецензент  
Боришевський М. Й.; ред. Камінська К. В.]. –  
Донецьк ; К. : [б.в], 2003. – 166 с.



### 3. Термінологічний

- • Концепція Нової української школи від 27.10.2016.

Однією із ключових компетентностей для життя є **соціальна та громадянська компетентності**. Яка визначає «усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. Повага до закону, дотримання прав людини і підтримка соціокультурного різноманіття» (Концепція НУШ, 2016).



- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017.

- У статті 1 п. 1 поняття «педагогічна діяльність» визначається як – «інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, **громадянських** та/або професійних **компетентностей**».
- У статті 5 п. 5 зазначається, що «держава створює умови для здобуття **громадянської освіти**, спрямованої на формування **компетентностей**, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина».
- У статті 12 п. 1 зазначено, що складовою мети освіти також є і громадська активність, а ключові компетентності включають «**громадянські та соціальні компетентності**, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей» (Закон України «Про освіту», 2017).



- • Європейський парламент і Рада Європейського Союзу 17 січня 2018 року схвалили Рамкову програму оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя.
- Шостою ключовою компетентністю визначено «Громадянська компетентність (Civic competence)». Громадянська компетентність – це здатність діяти як відповідальні громадяни й повною мірою брати участь у соціальному житті (Рамкова програма оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, 2018).



- **Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з громадянською компетентністю (за Рамковою програмою оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, 2018):**
- 1. Ґрунтується на розумінні базових ідей, пов'язаних з індивідуумами, групами, організаціями, суспільством, економікою та культурою.
- 2. Включає усвідомлення цілей, цінностей та політики соціальних і політичних рухів, а також сталого розвитку, зокрема кліматичних та демографічних змін на глобальному рівні та їхніх основних причин.
- 3. Важливим є також усвідомлення різноманітності та культурної самобутності різних суспільств і народів.
- 4. Критичною для цієї компетентності є здатність ефективно взаємодіяти з іншими людьми в суспільних інтересах, зокрема щодо сталого розвитку суспільства. Йдеться про навички критичного мислення і конструктивної участі у діяльності громади та у прийнятті рішень на всіх рівнях – від місцевого і національного до європейського та міжнародного.
- 5. Основою відповідального та конструктивного ставлення до громадянської компетентності є повага до прав людини. Це передбачає також бажання брати участь у демократичному ухваленні рішень на всіх рівнях, підтримання соціальної та культурної різноманітності, гендерної рівності, соціальної згуртованості, готовності поважати приватність інших людей та брати на себе відповідальність за навколишнє середовище.
- 6. Інтерес до політичних та соціально-економічних подій та міжкультурного спілкування має бути основою для подолання упереджень, пошуку компромісів та забезпечення соціальної справедливості й правосуддя.

- **Перелік** основних вимог до формування громадянської компетентності педагога Нової української школи (за Концепцією розвитку громадянської освіти в Україні, 2018):
- 1. Розуміння власної громадянської ідентичності, державної приналежності, національної, етнічної та культурної ідентичностей, повага до інших культур та етносів.
- 2. Здатність плекати українські традиції та духовні цінності, володіти відповідними знаннями, вміннями та навичками, поділяти європейські цінності, спроможність реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства.
- 3. Розуміння значення національної пам'яті, особливості її розвитку, впливу на суспільно-політичні процеси.
- 4. Знання принципів демократії та здатність застосовувати їх у повсякденному житті; розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, вміння відстоювати свої права та права інших.
- 5. Розуміння та сприйняття принципів рівності та недискримінації, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки, здатність попереджувати та вирішувати конфлікти.

- 6. Знання та розуміння державного устрою, принципів і шляхів формування державної політики у всіх сферах суспільного життя на національному, регіональному та місцевому рівнях.
- 7. Знання механізмів участі у суспільному, суспільно-політичному та державному житті та вміння їх застосовувати разом з прийняттям рішень на місцевому, регіональному і національному рівнях; відповідальне ставлення до своїх громадянських прав і обов'язків, пов'язаних з участю в суспільно-політичному житті.
- 8. Здатність формувати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи відмінні думки/позиції, якщо вони не порушують прав та гідності інших осіб.
- 9. Здатність критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення.
- 10. Здатність до соціальної комунікації, солідарних дій та вміння співпрацювати, формувати групи задля вирішення проблем спільнот різного рівня, зокрема шляхом волонтерської діяльності.



## 4. Комплекс завдань для формування громадянської компетентності педагога Нової української школи

Систематична та системна **аналітична діяльність** педагога як адепта державної політики у сфері освіти та інформаційної безпеки

**Активне** здійснення педагогом **суспільного життя** – громадянськості через реалізацію формули «СУГ» (соборність, українськість, гідність) (у тому числі й завдяки соціальним мережам) (Вовканич, 2017)

**Громадянська компетентність**

**Конструктивна взаємодія** педагога з іншими людьми в суспільних інтересах задля сталого розвитку суспільства

Здійснювати **фахову підтримку** соціальної та культурної різноманітності, гендерної рівності, соціальної згуртованості, готовності поважати приватність інших людей (суб'єктів освітнього процесу) та брати на себе відповідальність за навколишнє середовище

# Складові формування громадянської компетентності педагога НУШ

<b>Систематична та системна аналітична діяльність педагога як адепта державної політики у сфері освіти та інформаційної безпеки</b>	<b>Активне здійснення педагогом суспільного життя – громадянськості через реалізацію формули «СУТ» (соборність, українськість, гідність) (у тому числі й завдяки соціальним мережам)</b>	<b>Конструктивна взаємодія педагога з іншими людьми в суспільних інтересах задля сталого розвитку суспільства</b>	<b>Здійснювати фахову підтримку соціальної та культурної різноманітності, гендерної рівності, соціальної згуртованості, готовності поважати приватність інших людей (суб'єктів освітнього процесу) та брати на себе відповідальність за навколишнє середовище</b>
<ul style="list-style-type: none"><li><input type="checkbox"/> Здатність критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обгрунтовані рішення.</li><li><input type="checkbox"/> Розуміння значення національної пам'яті, особливості її розвитку, впливу на суспільно-політичні процеси.</li><li><input type="checkbox"/> Знання та розуміння державного устрою, принципів і шляхів формування державної політики у всіх сферах суспільного життя на національному, регіональному та місцевому рівнях.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li><input type="checkbox"/> Здатність плекати українські традиції та духовні цінності, володіти відповідними знаннями, вміннями та навичками, поділяти європейські цінності, спроможність реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства.</li><li><input type="checkbox"/> Знання механізмів участі у суспільному, суспільно-політичному та державному житті та вміння їх застосовувати разом з прийняттям рішень на місцевому, регіональному і національному рівнях; відповідальне ставлення до своїх громадянських прав і обов'язків, пов'язаних з участю в суспільно-політичному житті.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li><input type="checkbox"/> Знання принципів демократії та здатність застосовувати їх у повсякденному житті; розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, вміння відстоювати свої права та права інших.</li><li><input type="checkbox"/> Здатність формувати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи відмінні думки/позиції, якщо вони не порушують прав та гідності інших осіб.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li><input type="checkbox"/> Здатність до соціальної комунікації, солідарних дій та вміння співпрацювати, формувати групи задля вирішення проблем спільнот різного рівня, зокрема шляхом волонтерської діяльності.</li><li><input type="checkbox"/> Розуміння власної громадянської ідентичності, державної приналежності, національної, етнічної та культурної ідентичностей, повага до інших культур та етносів.</li><li><input type="checkbox"/> Розуміння та сприйняття принципів рівності та недискримінації, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки, здатність попереджувати та вирішувати конфлікти.</li></ul>



# Література

- 1. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку : аналіт. доповідь / [Яблонський В. М., Андріученко Т. В., Бекешкіна І. Е. та ін.]; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. – К. : НІСД, 2018. – 128 с.
- 2. Вовканич С. Й. Україна і світ: синергетичні чинники боротьби із загрозами глобальної гібридизації. Стратегічні пріоритети. 2017. № 4. С. 211-219. URL : <https://niss-priority.com/index.php/journal/issue/view/3/2017-4> (дата звернення 04.04.2019).
- 3. Дем'янчук О. П. Теорія і практика громадянської освіти: світовий досвід. Наукові записки НаУКМа. Політичні науки. 2001. Т. 19. С. 64–69.
- 4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017. URL : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 31.03.2019).
- 5. Клепко С. Ф. Громадянська освіта: необхідні утопії. Наукові записки НаУКМа. Політичні науки. 2002. Т. 20. С. 61–65.
- 6. Концепція Нової української школи 27.10.2016. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 31.03.2019).
- 7. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні 03.10.2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru> (дата звернення 04.04.2019).
- 8. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. Вісник програм шкільних обмінів. 2005. № 23. С. 18.
- 9. Рамкова програма ЄС щодо оновлених ключових компетентностей. URL : <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> (дата звернення 31.03.2019).
- 10. Сухомлинська О. Ідеї громадянськості і школа України. Шлях освіти. 1999. № 4. С. 20–25.
- 11. Сушинський О. Українськоцентризм і відповідальність – сутність інновацій сучасного конституціоналізму. Управління інноваційним розвитком території : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю. Дніпропетровськ. 2014. С. 49–54.

- ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

